

LA POESIA DE DAMIÀ HUGUET, COM UN GRUM DE SAL

En l'esclat cultural de la Mallorca dels anys setanta, Damià Huguet (1946 - 1996) hi tingué un paper destacat: com a editor i no solament com un dels autors interessants de les lletres catalanes de la fi del segle xx. Paral·lelament amb Josep Albertí, Àngel Terron o Andreu Vidal, entre altres, Damià Huguet amplià el món de les publicacions mallorquines a fi de donar cabuda a unes obres i uns autors innovadors del llenguatge, en fundar, l'any 1976, les Edicions Guaret. Hi creà una col·lecció de poesia, on aparegueren llibres de Blai Bonet, Bartomeu Fiol, Damià Pons, Josep Albertí, Joan Palou, Miquel Cardell, etc., a més d'uns «quaderns campaners» per a *plaquettes* i «La Garangola». Guaret fou, per tot plegat, una de les finestres obertes al nou paisatge de la poesia catalana que més contribuï a airejar-la; hi recollia, a més a més, algunes de les temptatives més agosarades de les fornades anteriors, per exemple, les de Blai Bonet i les de Bartomeu Fiol. I ho feia des de la seva vila, Campos, on Huguet alternava la seva feina a la fàbrica familiar de material de construcció, la pràctica del futbol i la seva curiositat per totes les arts, especialment el cinema, la pintura, la fotografia i la literatura.

Encara que havia publicat algun poema anteriorment i era el corresponsal del *Diario de Mallorca* a Campos, Huguet es féu conèixer l'any 1972 amb *Home de primera mà*. El primer volum de la *Poesia completa*¹ que Baltar / Perifèrics ha tret aplega precisament des d'aquest conjunt inicial fins a *Vols des d'Orly* (1995) tota l'obra que l'autor va publicar mentre vivia: *Cinc minuts amb tu* (1973), *Carn de vas* (1974), *Ofici de sords* (1976), *Esquena de ganivet* (1976), *Com un peix dins el rostoll* (1978), *Traus badats* (1979), *Terra de reganyols* (1981), *L'encant dels pentenills* (1981), *Els calls del manobre* (1984), *Guarets a l'alba* (1987) i *L'ull dels clapers* (1988), a més dels experiments textuais *Poemoteca* (1978), *Carcelles d'allís* (1979) i *Àlbum* (1980). En canvi, el segon volum recull l'obra inè-

1. Damià HUGUET. *Poesia completa*. Palma de Mallorca: Baltar / Perifèrics, 2008. 2 v. (502 + 461 pàgines).

dita: *Blanc brut*, començat el març de 1975 i acabat el setembre de 1977; *Postals de l'illa*, escrit entre el desembre de 1976 i el setembre de 1977; *Bestialment amant* (1980); *Transparències* (1984); i, encara, *No hi ha com tenir lleguda*, iniciat el 1993, *Una embosta d'ulls* i *La mar dins un sac*.

Aquests tres llibres últims són editats amb un aparat crític que recull, darrere cada poema, les correccions, les esmenes i les addicions que Huguet havia fet en llapis als originals mecanoescrits. Ens trobem, doncs, davant d'uns textos que l'autor encara treballava i no podem saber fins a quin punt els podem considerar publicables, segons el seu parer. Tot i que apareix als dos volums el coordinador editorial, Lluís Maicas, no s'indica enlloc qui s'ha encarregat de la feina d'editor i curador, prou meritòria, del primer volum, i el pròleg de Sebastià Alzamora, transcriptor de la poesia inèdita, figura en el segon volum i no pas encapçalant tota l'edició, per més que analitza en general la trajectòria poètica de Damià Huguet.

Alzamora lamenta l'oblit dels escriptors excèntrics al cànon de les lletres catalanes i, bo i referint-se a la tradició paisatgística mallorquina i balear, esmenta els canvis que Villangómez i Llompart representaren en incorporar-hi el simbolisme, Blai Bonet pel que fa a l'expressionisme i Fiol, en qualitat de conreador d'una poesia amb elements urbans força desolats i caòtics. Serien els precedents de Damià Huguet, que, per la seva banda, arribaria a confegir una articulació mítica del «corral mediterrani», amb el centre neutràlgic, però, a París. Huguet formaria part, segons el prologuista, d'una generació caracteritzada per la «dissidència, rebel·lió o revolta contra l'*statu quo*» (II, 34), per l'autodidactisme i per la voluntat de fer continuar la cultura catalana. En el seu cas, la influència de Blai Bonet es completaria amb la de César Vallejo i la Generació del 27 i amb l'admiració cap a les obres i les actituds de Buñuel, Fellini i Godard.

Joan Mas i Vives² havia dividit l'obra huguetiana en tres etapes cronològiques, cosa que Alzamora pren en consideració. En efecte,

2. Damià HUGUET. *Antologia poètica*. Edició a cura de Joan Mas i Vives. Barcelona: Proa, 1999.

resulta del tot compartible assenyalar-hi un primer període caracteritzat pel doll del llenguatge, que surt amb una força desfermada semblant a la d'alguns llibres de Blai Bonet, per exemple els dos que va aixoplugar Guaret: *El poder i la verdor* i *Teatre del gran verd*, però ja evident a la seva poesia dels anys cinquanta. Com l'autor de Santanyí i, en part, com el primer Miquel Bauçà —fill de Felanitx—, el poeta de Campos fa servir el lèxic de la seva terra. La seva veu brolla amb tota la passió del que clama amb la veu de la natura, malgrat les referències cinematogràfiques que hi barreja. *Home de primera mà* ja palesa aquesta dualitat complementària i enriquidora, una constant de la seva trajectòria poètica: l'arrelament a la parla pròpia, d'una banda, i l'interès per la cultura europea, de Truffaut a Tàpies, de l'altra. Aquest arrelament no solament es fixa en el paisatge foraviler del sud de Mallorca, sinó que inclou també la gent que el treballa o hi habita. El cinema li fornirà una manera de mirar, que en aquests versos ja contribueix a «eixamplar la clara història nostra apedregada» (I, 23).

Amb constants referències a ell mateix («jo, tot sol i damià», I, 30), la seva poesia inicial —pensem en *Cinc minuts amb tu*— és una crònica sovint confessional i íntima, escrita des de l'ara i des de l'aquí, amb referències a l'espai i al moment de l'escriptura: «Jo, escric. Ara, aquí, escric. Tensat i dur com un dogal, escric. / Res no m'atura i tot m'importa» (I, 46). Els versos són, alhora, travessats pel plaer i el dolor d'estimar i de viure. Es tracta d'una poesia acumulativa, que avança mentre reflexiona sobre ella mateixa com el rizoma, des de Campos fins a París i des de París fins a Campos, damunt el tacte del cos i amb la seva visió com a primera justificació de l'existència: un cant a favor de la vitalitat. De vegades, la fonètica és dura, i fa que el poema associï conceptes mitjançant els significants: «encallada als calls de la fe més viva. / Però avui aquest callar em trenca» (I, 35). Quasi sempre, el to és el d'una conversa o el d'un dietari.

«L'escriptura mascla» de *Carn de vas*, vol dir escriptura arrelada i sincera, que «escriu, dibuixa o llaura una terra amb gramàtica» (I, 67). Els camins, les plantes, les flors, els colors de la natura s'hi mes-

clen amb la terra del cos o dels cossos: la pàtria (Campos, Mallorca, el català) i la paternitat (Biel, els poemes), tot des d'una mirada que cerca l'essencialitat de l'instint, tot des d'una prevalència del tacte i, en general, dels sentits. Contra l'ensenyament rebut i patit. Amb una tria molt expressionista dels elements.

Respecte a l'obra anterior i al següent llibre, *Esquena de ganivet, Ofici de sords* és un conjunt de poemes més breus, gairebé aforístics. Huguet els qualifica d'«hiperrealistes» (I, 317) i ho són de la mateixa manera que els d'*Era plena de canoes*, de Josep Albertí, tot i que resulta més convenient parlar d'un cert realisme empeltat de referents cinematogràfics i pictòrics i obert per la influència tant de Vicent Andrés Estellés com de Joan Brossa, segons el mateix Albertí.³ *Ofici de sords*, a més a més, denuncia la grisor del país, el seu ambient políticament i artísticament mesell, cosa que esperona l'ús d'imatges irracionals, no gaire allunyades del terrorisme primer de les avantguardes.

L'avantguarda servia a Mas i Vives per a explicar una segona etapa de la poesia de Damià Huguet, que arribaria fins a *Els calls del manobre*. Els llibres posteriors constituïrien una elegia de la Mediterrània: *Guarets a l'alba*, *L'ull dels clapers* i *Vols des d'Orly*, fins i tot *Les flors de la claror*, un recull amb poemes de diversos llibres que Huguet deixarà inèdits. Ja que, gràcies a la *Poesia completa*, podem prendre en consideració l'obra que Huguet no publicà, resulta més defensable parlar de la influència avantguardista i l'elegia mediterrània com a dos constituents que es mesclen i s'alternen sempre, però sobretot a partir d'*Ofici de sords*. Així, doncs, *Poemoteca* prossegueix amb les seves obliteracions el dadaisme i *Carcelles d'allís* és una burla de la poesia retòrica d'aquells anys (especialment, de *La fi del fil*, de Xavier Bru de Sala, de l'hermetisme i el medievalisme), repetint 72 vegades un mateix text sense significats. I, en canvi, *Com un peix dins el rostoll* combina l'amor per l'illa i les terres mediterrànies amb l'experimentació de la tradició avantguardista, perquè es tracta de categories diferents, que no s'exclouen pas. Hi trobem tam-

3. Vegeu «Esquema de Damià Huguet». *Affar*, núm. 1 (1981), p. 49-57.

bé les habituals referències metapoètiques, el suport de la cultura cinematogràfica, etc. Els salts d'una qüestió a una altra són constants, bo i juxtaposant camps distints. Per exemple, el començament del poema X:

tres cans envesteixen un verro. ¿la truja on para?
hi ha quatre dits de rosada, una etzafetada d'albons,
vinagrella mòlta i trèvol malva que bota les parets
del pletó d'allà dalt. molt per fer. aquesta tanca
és d'aquell qui viu darrera s'hort d'en groc, l'amicger
de l'amo de son carut; un home extern, alt, un poc ros,
deu tenir una cincuentena d'anys; el veuen poc per vila;
la seva dona no sé qui és. ¿té fills? som pocs per
acceptar el fracàs, la repetició. [...] (I, 173)

Traus badats representa un esforç de contenció molt gran i, per tant, un canvi important dins l'obra d'Huguet, en la línia d'*Ofici de sords*. El doll del llenguatge és ara canalitzat, de manera que els poemes del llibre tenen uns pocs decasíl·labs, formant lires, quartetes o tercets, sovint quartetes amb un vers final blanc. El tema eròtic, ja prou present en llibres anteriors, hi predomina de cap a cap, i la seva expressió ajunta registres populars i col·loquials amb elements de procedència literària clàssica, no debades l'encapçalament posa l'aplec sota la protecció d'Ausiàs March, Anselm Turmeda, Joan Roís de Corella, Joanot Martorell, Francesc Vicenç García, Josep-Lluís Seguí i Jordi de Sant Jordi. Algunes composicions celebren sense embuts el sexe i la sexualitat, com si fossin uns epitalamis escrits amb una plena llibertat, mentre que uns quants inclouen l'humor, fins a tenir un to epigramàtic. El rebuig contra l'educació rebuda és tan clar i contundent com l'afirmació de la virilitat.

Cal considerar *Àlbum* un dels experiments d'Huguet: mentre el text dona instruccions sobre l'ús de la càmera, les fotografies esdevenen la veritable escriptura de la realitat. Assoleix així una sintaxi i un relleu significatius que van més enllà de la poesia visual, sense la feixugor de les repeticions de *Carcelles d'allís* i l'epigonisme de *Poemoteca*.

Després de les dues sèries *Terra de reganyols* i *L'encant dels pentenills*, que, d'acord amb el títol, continua el tema eròtic, el poemari *Els calls del manobre* és ofert per l'autor com una experiència nova, amb la intenció «de donar una marcada estructura cinematogràfica i una consistència, rítmica sobretot, a un text poètic escrit per ésser 'vist i llegit'» (I, 315). En realitat, no implica cap trencament amb la creació anterior, tot i que potser Huguet hi hagi intensificat l'acció i el component visual dels seus motius: els poemes com a «fets filmats» (I, 318). Tanmateix, les associacions metafòriques continuen essent similars a les d'obres anteriors i el paisatge reflectit és, de bell nou, el característic de la poesia huguetiana. Alguns versos semblen aforismes o sentències i, en tot cas, s'hi percep una major sensació de decadència, baldament reproduceixi poèticament el cicle de la vida: sement i semença, vida, mort i vida, en el treball i el plaer dels dies. «Tot neix per a ésser cremat» (I, 365), conclou el llibre, amb un cert gust amarg davant la realitat.

A *Guarets de l'alba* Damià Huguet empra l'alexandrí i, d'aquesta manera, torna a embridar, a ensinistrar una mica més el vers, al servei, com sempre, de la terra que estima, però igualment de París, les tavernes... Atent a «aquest deure profund de preservar l'herència, / i sobre que amb el temps tot el fruit s'esvaeix» (I, 380). Els poemes recorren un paisatge on combaten la pluja i la sequera, de la mateixa manera que el bé i el mal, on

els guarets són el símbol dels camins que hem trescat,
del que hem fet i no hem dit, dels calls que hem cavil·lat
des dels rostolls on moren les imatges més denses,
quan s'obliden els fets, i el desig és antic. (I, 373)

La densitat de les imatges prové en una bona part del camp, de l'enquadrament, del pla de la càmera dels ulls de Damià Huguet, capaç de mirar com els neorrealistes italians o els Paolo i Vittorio Taviani de *Padre Padrone*, o amb els canvis de Truffaut, tot fent servir les diverses pistes de so de Godard. Els esguards d'Huguet, com si fossin seqüències, s'encadenen, es fonen, es juxtaposen, amb uns procediments que passaran de *Guarets de l'alba* a *L'ull dels clapars* i

d'aquest conjunt a *Vols des d'Orly*, etc., prova fefaent del domini de la tècnica per part de l'autor.

L'ull dels clapers continua la descripció personalitzada, avaluada de la terra, com a espai i com a temps. La Mediterrània comença a tenir un pes més gran. I no s'hi oblida la dimensió social, la feina dels qui la conreen. A *L'ull dels clapers*, hi ha, a més a més, una part titulada «Festival de cinema», on el poeta reconeix els deutes biogràfics i literaris a Jean Vigo, Fellini i Cinecittà, Buñuel, Malle, Rossellini...

«El corral mediterrani és la gènesi del llibre» *Vols des d'Orly* (I, 447). Per això, Huguet hi aprofita tots els seus viatges a Sardeña, Sicília, la Costa Brava... i mira de «tastar els colors i la claror de la Mediterrània amb la mateixa lletra dels pagesos i dels pescadors» (I, 450). Som dins el mateix món i la mateixa actitud dels dos llibres precedents. L'alexandrí permet el viatge físic i mental de l'autor, que empelta algunes branques surrealistes al tronc de la realitat i la reflexió: «La fusta dels llençols em diu el nom que tenc / l'horabaixa mateix de saber que no hi som / al sementer conrat on un peix pren el sol» (I, 467).

Encara Damià Huguet tingué temps de veure publicat *Les flors de la claror* (1996), amb motius extrets de pel·lícules; era l'avancament d'un llibre que es diria *L'anyada dels porcs*. El seu traspàs, però, deixà sense publicar un bon nombre de poemes: com Alzamora indica, els de *Blanc brut* i *Postals de l'illa* dintre els supòsits avantguardistes coneguts gràcies a *Ofici de sords*; els de *Bestialment amant* i *Transparències* compartint l'erotisme de *Traus badats* i *L'encant dels pentenills*; i tres llibres a mig fer, com palesen les correccions i els afegitons de l'autor o els signes amb què els encapçala i avalua. Aquests reculls són: *No hi ha com tenir lleguda*, *Una embosta d'ulls* i *La mar dins un sac*, adscribibles tots tres a la vessant elegíaca de tema mediterrani de *Guarets d'alba*, *L'ull dels clapers* i *Vols des d'Orly*. El segon volum de la *Poesia completa* d'Huguet aplega tota aquesta producció, que no introdueix cap trencament molt fort en la seva creació ni implica cap sorpresa gran per al lector de l'obra anterior.

Els poemes de *Blanc brut* són molt breus i utilitzen recursos propis de l'enginy, des dels embarbussaments fins a les associacions semàntiques properes a l'automatisme. Escrit simultàniament a *Blanc brut*, *Postals de l'illa* repeteix alguns dels seus poemes; a la secció «Illa», Huguet en construeix alguns amb una sola estrofa de quatre versos tetrasil·làbics blancs, cosa que implica que són fets a partir d'una sola imatge. En canvi, a *Bestialment amant* i a *Transparències*, l'autor tria respectivament el decasíl·lab i l'octosíl·lab. Encara que hi ha alguns poemes no eròtics, hi preval la temàtica sexual, servida amb el lèxic tan ric que caracteritza l'autor. A la tercera part, «L'ull que malviu», de *Bestialment amant*, la influència del surrealisme és força clara; a tall d'exemple, un dels seus textos acaba amb aquest vers: «Dos fadrins vells esbotzen estornells» (II, 135).

Els tres darrers reculls comparteixen dates d'escriptura, motius, temes i estratègies. És probable que, passats pel sedàs de l'autor, haurien esdevingut a tot estirar un parell de llibres. Hi trobem el col·loquialisme expressiu característic de l'obra huguetiana, i les imatges mallorquines i mediterrànies mesclades o alternades amb el que el poeta imagina o ha vist al cinema. Hi apareixen pagesos i pescadors, la llum, els colors, les plantes, les pedres..., que no exclouen les referències cultes, amb un París que simbolitza el progrés i encarna la veritable cultura moderna. Els ulls tenen molt a veure en la sensualitat amb què Huguet repassa la mediterraneïtat, sense oblidar, però, les al·lusions habituals; així acaba «Les claus del castell», d'*Una embosta d'ulls*, per exemple:

Vetla tots els hams del cor l'espessa veu de Pier Paolo Pasolini.
Un entre tots. Des de Roma al cor de Mallorca. Tot un paisatge
únic, amb la claror del mar i una veu de figueres que eixalaven
l'or d'una terra, que era tota filla de pedres blaves i terra antiga. (II, 273)

El mateix autor exposa, també a *Una embosta d'ulls*, l'actitud elegíaca que ha anat guanyant espais i versos, part enllà del goig carnal i tàctil dels primers poemes sobre el cos, la terra i l'escriptura: «Tots aquests escrits tacats de blavor i nostàlgia / volen esser estric-

tament mediterranis, com un grum de sal» (II, 315). La pantalla de la mirada continua, doncs, posant-se al servei del compromís amb la natura i la gent del país, des del Campos dels primers poemes fins a la Mediterrània, en un viatge del particular al general que mai no deixa d'emprar la parla nadiua ni d'utilitzar tot el que la literatura, la història, el cinema... han regalat al poeta.

El cinema continua aclarint, donant llum des de la foscor de les sales del record, i un dels últims poemes de Damià Huguet li ret homenatge. El poema es titula «Una claror de pedra», pertany al llibre *La mar dins un sac* i acaba així:

Quan el cinema deixi d'ésser una claror en la fosca
provocada: Buñuel, Fellini... serà llavors quan perdrem
la il·lusió i el coratge? Un alè breu. Una mirada fosca.
I tot se n'anirà en orris per darrera vegada, com en un somni. (II, 452)

La poesia de Damià Huguet havia brollat amb la força d'una deu als primers poemes abans d'apaivagar-se una mica en acceptar la lletra de les estrofes i la regularitat mètrica. Algunes preocupacions la travessen de cap a cap, com les relacionades amb els homes i la terra del seu país: Campos, Mallorca, la Mediterrània, les contrades on es parla català. El plaer del sexe i la bondat del mal hi treuen el cap i el cos de tant en tant, perquè l'instint i el cor li dicten versos, entusiasmes, rebel·lions i algunes protestes. El paisatge té aigua i terra, una cal·ligrafia eixuta i de vegades ferotge, on hi ha cel i pedres, suor i colors. Huguet el rega amb tot allò que ha après dels viatges i els cinemes. La parla local li serveix tant per al gruix de la història com per a l'estreta línia de les experimentacions, mentre el col·loquialisme de l'oralitat que enriqueix el so, la dura fonètica de l'idiòlecte de l'autor, xerra prou bé amb totes les referències prestades per les arts i amb la ironia, la tristor o l'engrescament amb què parla.

En vida, Damià Huguet publicà a Guaret, però també a Moll en guanyar *Cinc minuts amb tu* «Les Illes d'Or» de 1973, a Tres i quatre (*Carn de vas* i *L'ull dels clapars*) o a Edicions 62 (*Guarets a l'alba*). Va rebre una certa atenció tot i que discreta, possiblement per davall

de la que la seva obra mereixia, perquè volgué ésser «poeta dins unes condicions ben antipoètiques»,⁴ i no pas perquè fes feina dura sinó per viure fora vila i foravilerament. Després de la seva mort, la seva creació ha emergit adesiara de l'oblit amb què un mercat tan petit condemna els poetes traspassats: Joan Mas i Vives en féu una antologia per a Proa l'any 1999, Pep Tosar confegí un espectacle sota el nom d'*Esquena de ganivet* el 2004, Antoni Xumet i Miquel Cardell preparen una antologia bilingüe català-castellà per a Calambur...

Els dos volums de la *Poesia completa* ampliaran, sens dubte, la recepció de la poesia de Damià Huguet, mal que estiguin destinats al reduït mercat que acabem de citar. D'una banda, donaran una segona vida als llibres publicats, tots ells de 1995 o anteriors, i, de l'altra, faran que es coneguin, ni que sigui massa tard, els poemes que Huguet havia escrit durant els darrers anys de la seva vida. Tot plegat permet una mirada més ponderada i general de l'obra i, des de la perspectiva dels anys, ajuda a col·locar-la dins el panorama de la poesia catalana del darrer quart del segle xx, que amplià en el seu moment i ara continua enriquint. Quelcom de semblant ha passat amb *Obra poètica i altres escrits*, d'Andreu Vidal. Per tant, cal aplaudir aquesta edició i agrair l'esforç dels qui l'han feta possible.

JOSEP MARIA SALA-VALLDAURA

4. Gregori MIR. «Pròleg». Dins: Damià HUGUET. *Carn de vas*. València: 3i4: Eliseu Climent, 1976, p. 13.